Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (esimene koda)

10. jaanuar 2019*

Eelotsusetaotlus – Otsuse tegemise vajaduse äralangemine

Kohtuasjas C-169/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Court of Appeali (apellatsioonikohus, Iirimaa) 23. veebruari 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. märtsil 2018, menetluses

Atif Mahmood,

Shabina Atif,

Mohammed Ahsan,

Mohammed Haroon,

Nik Bibi Haroon,

Noor Habib jt

versus

Minister for Justice, Equality and Law Reform,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koja president J.–C. Bonichot, Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud A. Rosas, L. Bay Larsen ja M. Safjan,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– A. Mahmood ja S. Atif, esindajad: *solicitor* U. O'Brien, *solicitor* C. Sinnott, C. O'Dwyer, *SC*, ja M. D. Leonard, *BL*,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

– M. Ahsan, esindajad: *solicitor* U. O'Brien, *solicitor* C. Sinnott, C. O'Dwyer, *SC*, ja *barrister* S. Michael Haynes,

– M. Haroon ja N. B. Haroon, esindajad: *solicitor* S. Kirwan, M. Lynn, *SC*, ja A. Lowry, *BL*,

– N. Habib, esindajad: *solicitor* E. Larney, M. Lynn, *SC*, ja A. Lowry, *BL*,

– Iirimaa, esindajad: M. Browne, G. Hodge ja A. Joyce, keda abistasid M. Collins, *SC*, ja S. Kingston, *BL*,

– Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja R. Kanitz,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: S. Brandon ja R. Fadoju, keda abistas *barrister* D. Blundell,

– Euroopa Komisjon, esindajad: J. Tomkin ja E. Montaguti,

olles ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

määruse

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46), artikli 5 lõiget 2.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, milles ühelt poolt Atif Mahmood, Shabina Atif, Mohammed Ahsan, Mohammed Haroon, Nik Bibi Haroon ja Noor Habib jt ning teiselt poolt Minister for Justice, Equality and Law Reform (justiits-, võrdõiguslikkus- ja õigusreformiminister, Iirimaa; edaspidi „minister") vaidlevad A. Mahmoodi, M. Ahsani, M. Harooni ja N. Habibi perekonnaliikmete viisataotluste läbivaatamise aja üle.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

3 Briti kodanikud A. Mahmood, M. Ahsan, M. Haroon ja N. Habib esitasid vastavalt 16. novembril 2015, 18. märtsil 2016, 21. detsembril 2015 ja 16. detsembril 2015 ministri vastu kaebused High Courtile (kõrge kohus, Iirimaa) oma kolmandate riikide ehk Pakistani Islamivabariigi ja Afganistani Islamivabariigi kodanikest perekonnaliikmete esitatud Iirimaale sissesõiduviisade taotluste läbivaatamisega väidetavalt viivitamise tõttu.

4 High Court (kõrge kohus) rahuldas need kaebused, mispeale minister esitas apellatsioonkaebuse Court of Appealile (apellatsioonikohus, Iirimaa), kes otsustas need ühiseks menetlemiseks liita.

5 A. Mahmood on Briti kodanik, kelle alaline elukoht on Ühendkuningriigis ja kes on alates 2013. aastast abielus Pakistani kodaniku S. Atifiga. Kuna A. Mahmoodil oli kavatsus minna koos abikaasaga Iirimaale, taotles ta abikaasa jaoks 9. juulil 2015 Iirimaa konsulaadis Karachis (Pakistan) sissesõiduviisat. Sellest ajast peale elavad nad mõlemad Pakistanis, oodates selle taotluse tulemust.

6 M. Ahsan on Briti kodanik, kes töötab Iirimaal alates 2015. aasta maist. 2012. aasta juunis abiellus ta Pakistanis Pakistani kodaniku Malaika Gulshaniga, kellega tal on poeg. M. Gulshan esitas 7. augustil 2015 Lahore (Pakistan) läbivaatamiskeskusele taotluse Iirimaa sisesõiduviisa saamiseks endale ja oma pojale.

7 M. Haroon on Briti kodanik, kellel on Iirimaal kiirtoitlustusettevõte ja kes on alates 2013. aastast abielus Afganistani kodaniku N. B. Harooniga. N. B. Haroon esitas 4. juunil 2015 oma advokaatide kaudu Iirimaal taotluse selle liikmesriigi sisesõiduviisa saamiseks, et minna sinna oma abikaasa juurde.

8 N. Habib on Briti kodanik, kes elab alates 2015. aasta veebruarist Iirimaal, tegutsedes seal füüsilisest isikust ettevõtjana. Ta on sündinud Afghanistanis 1968. aastal, oma esimese abikaasaga abiellus ta 1990. aastal ja sellest abielust on sündinud kolm last. 2015. aasta juunis esitas lepinguline esindaja N. Habibi ema nimel sisesõiduviisa taotluse Iirimaa viisabüroosse Abu Dhabis (Araabia Ühendemiraadid) ja tema kahe poja ning nelja lapselapse nimel sisesõiduviisa taotlused Iirimaal.

9 Põhikohtuasja kaebajad väidavad, et põhikohtuasjas kõne all olevate viisataotluste läbivaatamise aeg rikub direktiivi 2004/38 artikli 5 lõikes 2 ette nähtud nõudeid.

10 Minister väidab seevastu kõigepealt, et nende viisataotluste läbivaatamise aeg ei ole ebamõistlik, sest see on põhjendatud vajadusega viia läbi kontrolle, avastamaks pettusi, õigusrikkumisi või näilike abielude juhtumeid. Minister rõhutab sellega seoses, et Iirimaal ja Ühendkuningriigis on kuritegelikke võrgustikke, mis tegelevad näilike abielude sõlmimise hõlbustamisega, ja äriettevõtteid, mis hõlbustavad liidu kodanike reisimist Iirimaale üksnes eesmärgil luua kunstlikult kohustus liidu õiguse alusel.

11 Järgmiseks leiab minister, et põhikohtuasjas kõne all olev viisataotluste läbivaatamise aeg ei ole ebamõistlik, sest see on põhjendatud vajadusega viia läbi ulatuslikke julgeolekukontrolle, et vältida terrorismiohtu, kui kolmandatest riikidest pärit isikute puhul esineb konkreetseid kahtlusi nagu käesoleval juhul.

12 Viimaseks juhib minister tähelepanu liidu kodanike kolmandates riikides elavate abikaasade esitatud viisataotluste arvu suurele kasvule. See kasv oli ajavahemikul 2013–2015 1417% ja taotluste arv tõusis 663-lt 2013. aastal 10 062-le 2015. aastal. See ettenägematu suurenemine selgitab ministri jaoks viisataotluste läbivaatamise aja pikenemist.

13 Lisaks väidab minister, et põhikohtuasja kaebajad ei saa tugineda direktiivi 2004/38 artikli 5 lõikele 2, sest kontrolle ei ole läbi viidud. Tema väitel peab enne, kui on võimalik tugineda sellele sättele, liidu kodaniku perekonnaliikme jaoks viisat taotlev isik tõendama, et kolmanda riigi kodanikust perekonnaliikmel on tegelik seos, mis annab talle õiguse saada elamisõigus.

14 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tuleb vastustaja see väide tagasi lükata, sest tegelik küsimus on selles, kas sellised viivitused sisesõiduviisa taotluse läbivaatamisel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kujutavad endast selle sätte rikkumist ja kas neid saab põhjendada viidatud asjaoludega.

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et põhimõtteliselt kujutab sisesõiduviisa taotluse läbivaatamisega viivitamine, mis ulatub kahe aastani, endast direktiivi 2004/38 artikli 5 lõike 2 rikkumist. Peale selle kahtleb ta, kas selline viivitamine on põhjendatav ministri toodud asjaoludega, leides et kui see oleks nii, oleks liidu seadusandja direktiivis selle sõnaselgelt ette näinud.

16 Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ministril on käesoleval hetkel menetluses ligikaudu 7300 sisesõiduviisa taotlust ja käesoleva kohtuasja lahendus mõjutab neist igaühte.

17 Neil asjaoludel otsustas Court of Appeal (apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Võttes arvesse teises, kolmandas ja neljandas küsimuses kirjeldatud võimalikke põhjendusi, siis kas liikmesriik rikub direktiivi 2004/38 artikli 5 lõikes 2 esitatud nõuet väljastada asjaomases liikmesriigis vaba liikumise õigust kasutanud või kasutada kavatseva liidu kodaniku abikaasale ja pereliikmetele viisa võimalikult kiiresti olukorras, kus sellise taotluse läbivaatamine viibib 12 kuud või rohkem?

2. Olenemata vastusest esimesele küsimusele: kas artikli 5 lõike 2 kohase viisataotluse läbivaatamisel või üldisemalt selle üle otsustamisel tekkinud viivitus, mis tuleneb vajadusest tagada, eelkõige viies läbi taustakontroll, et taotlus ei oleks pettuslik ega kuritarvitaks õigusi, sealhulgas et abielu ei kujutaks endast näilikku abielu, on põhjendatud direktiivi [2004/38] artikliga 35 või muul alusel ega riku seega [selle direktiivi] artikli 5 lõiget 2?

3. Olenemata vastusest esimesele küsimusele: kas artikli 5 lõike 2 kohase viisataotluse läbivaatamisel või selle üle otsustamisel tekkinud viivitus, mis tuleneb vajadusest teha teatavatest kolmandatest riikidest pärit isikute suhtes ulatuslik tausta- ja julgeolekukontroll nendest kolmandatest riikidest saabuvate reisijatega seotud konkreetsete julgeolekukaalutluste tõttu, on põhjendatud direktiivi [2004/38] artikliga 27 või artikliga 35 või muul alusel ega riku seega [selle direktiivi] artikli 5 lõiget 2?

4. Olenemata vastusest esimesele küsimusele: kas artikli 5 lõike 2 kohase viisataotluse läbivaatamisel või selle üle otsustamisel tekkinud viivitus, mis tuleneb selliste taotluste arvu ootamatust ja ettenägematust suurenemisest, mis esitatakse teatavatest kolmandatest riikidest, mille kohta arvatakse, et need võivad endast kujutada tõsist julgeolekuohtu, on põhjendatud ega riku seega [direktiivi 2004/38] artikli 5 lõiget 2?“

Menetlus Euroopa Kohtus

18 Iirimaa märkis menetluse kirjalikus osas, et põhikohtuasjas vaidluse all olevate viisataotluste suhtes tehti 2017. aasta märtsis keelduvad otsused. Nende otsuste peale esitatud kaebused jäeti A. Mahmoodi abikaasa osas rahuldamata 2017. aasta juulis, M. Ahsani abikaasa ja poja osas 2017. aasta detsembris, M. Harooni abikaasa osas 2018. aasta veebruaris ning N. Habibi ema, kahe poja ja nelja lapselapse osas 2018. aasta jaanuaris.

19 Selle teabe põhjal palus Euroopa Kohtu kantselei Euroopa Kohtu kodukorra artikli 101 lõike 1 alusel 18. oktoobri 2018. aasta kirjas eelotsusetaotluse esitanud kohtul Euroopa Kohtule teada anda, kas põhikohtuasja ese on ära langenud või on tema menetluses oleva kohtuvaidluse lahendamiseks endiselt vaja Euroopa Kohtu vastust.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus vastas 31. oktoobri 2018. aasta kirjas, et põhikohtuasja kaebajate jaoks ei ole Euroopa Kohtu vastus enam vajalik, kuid ta soovib siiski jääda eelotsusetaotluse juurde, sest sellele antav vastus avaldab mõju tuhandetele menetluses olevatele toimikutele.

Eelotsusetaotlus

21 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus Euroopa Kohtu ja riigisiseste kohtute koostöö vahend, mille abil annab Euroopa Kohus riigisisestele kohtutele liidu õiguse tõlgendusi, mida riigisisesed kohtud vajavad nende menetluses olevate vaidluste lahendamiseks (15. novembri 2017. aasta kohtumäärus Aranyosi, C-496/16, ei avaldata, EU:C:2017:866, punkt 22).

22 Nii ELTL artikli 267 sõnastusest kui ka ülesehitusest nähtub, et eelotsusemenetlus eeldab tegelikult pooleli oleva menetluse olemasolu riigisisestes kohtutes, mille raames nad peavad tegema otsuse, milles tuleb eelotsusetaotluse suhtes tehtud Euroopa Kohtu otsust arvesse võtta (3. märtsi 2016. aasta kohtumäärus Euro Bank, C-537/15, ei avaldata, EU:C:2016:143, punkt 32).

23 Eelotsuse taotlemise mõte ei ole saada juhendavaid arvamusi üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta, vaid eelotsusetaotlus esitatakse vajadusest vaidluse tõhusa lahenduse järele (3. märtsi 2016. aasta kohtumäärus Euro Bank, C-537/15, ei avaldata, EU:C:2016:143, punkt 33).

24 Käesoleval juhul ilmneb eelotsusetaotlusest, et põhikohtuasja vaidlus puudutas väidetavat ministri viivitamist vaidluse all olevate viisataotluste menetlemisel ja selle eesmärk oli kohustada ministrit viisataotlused lahendama.

25 Kuna aga kõigi põhikohtuasjas vaidluse all olevate viisataotluste kohta on tehtud rahuldamata jätmise otsused, mille peale on esitatud kohtulikud kaebused, mis on rahuldamata jäetud, ja kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus on täpsustanud, et põhikohtuasja kaebajatel ei ole Euroopa Kohtu vastusest enam kasu, nagu nähtub käesoleva kohtumääruse punktidest 18 ja 20, siis on põhikohtuasja ese ära langenud ning järelikult ei ole esitatud küsimustele enam vaja vastata.

26 Niisiis kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellel on põhimõtteliselt ülesanne teha kindlaks, mis tagajärjed on viisataotluste rahuldamata jätmise otsustel, ja eelkõige otsustada, kas jääda eelotsusetaotluse juurde või seda muuta või see tagasi võtta, ei ole eelotsusetaotlust tagasi võtnud, tuleb käesoleval juhul tõdeda, et selle taotluse lahendamise vajadus on ära langenud (vt selle kohta 24. märtsi 2009. aasta kohtumäärus Nationale Loterij, C-525/06, EU:C:2009:179, punkt 11).

Kohtukulud

27 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Vajadus lahendada Court of Appeali (apellatsioonikohus, Iirimaa) 23. veebruari 2018. aasta eelotsusetaotlus kohtuasjas C-169/18 on ära langenud.

Allkirjad